

pokoušení, které zná dobře každý člověk: o snahu mít nad druhým moc. Každý z nás zná velice dobře svou bezmoc. Cítíme se bezmocní ve vztahu k mnoha druhým lidem, k vlastním chybám a slabostem, k řešení četných konfliktů. Moc – to je zaslíbení, že budu mít všechno pevně v rukou, že už se nikdy neprojevim jako slabý, že druhé přitlačím k zemi, abych mohl věřit ve vlastní velikost. Tyto hrátky moci známe sami až příliš dobře. Víme přesně, na kterém místě druhého zasáhnout. Tam, kde urazíme a zraníme, tam druhé ovládáme; tato moc je však destruktivní, protože se zakládá na skutečnosti, že se klaníme ďáblu. Sloužíme tedy modle a mylně se domníváme, že máme všechno v rukou. Ve skutečnosti jsme však mocí posedlí – to ona vládne nám.

Thomas Mann to poutavě popsal ve svém románu *Doktor Faust*. Německý hudebník Adrian Leverkühn uzavře smlouvu s ďáblem, že se z něho stane geniální skladatel. Svou budoucí genialitu si však koupí za cenu lásky: té se ve svém životě musí zcela zříci. Kdo se upíše moci, ztrácí schopnost milovat. Jeho život je prázdný a studený. Vytratí se z něj teplo, protože to dokáže přinést jedině láska.

Třetí pokoušení útočí na Boží obraz. Satan svádí Ježíše k tomu, aby demonstroval své Boží synovství na veřejnosti tím, že se vrhne z chrámové římsy dolů. Boží anděl ho přece ponese! Toto pokoušení nejhůře ohrožuje člověka žijícího duchovním životem, protože ho svádí, aby své duchovní síly zneužil v tom smyslu, že se začne pokládat za někoho mimořádného a také to začne projevovat navenek. Takový jedinec má často za sebou skutečné duchovní zkušenosti, avšak se jednou začne vyjadřovat a chovat tak, jako by byl Pán Bůh sám. Na mnohé udělá tak hluboký dojem, takže se od něho téměř nemohou odpoutat. Ježíš toto pokoušení odmítne. Ví velice dobře, že je Božím Synem. Zároveň je ale zcela člověkem a jako člověk se chce s lidmi setkávat, aby jim vyprávěl o Bohu, aniž by si chtěl sám přihrát svou polívčičku slávy. Nechce strhávat pozornost na sebe, ale zvěstovat Boží slovo. Vyhybá se pokoušení duchovního zneužití, kterému dnes podléhá tolik novodobých guru: ti slibují svým následovníkům duchovní zkušenosti, ovšem za cenu bezpodmínečné poslušnosti.

Na Ježíšovi mě uchvacuje skutečnost, že zná tato lidská pokoušení, protože je zakusil na vlastní kůži, ale nepodlehli jim. Jako pokoušený je mi velice blízký. Ví, že mě chápe. Existují svody, které nás tříbí. Také pouštní otec Antonín zakusil v egyptské poušti, že pokoušení jsou jako bouře, která nutí strom zapouštět kořeny do větší hloubky. Existují však i taková pokoušení, která znamenají nebezpečí pro naše lidství. Jsou to ona zmíněná tři typická ohrožení, nad kterými Ježíš v poušti zvítězil.

Rozeznáváme v sobě tato tři základní pokoušení? Které z nich je nejsilnější? Snažíme se také někdy využít ve svůj prospěch čehokoli – lidí, práce, stvoření i Boha?

Kde nás nezdravě fascinuje moc? Rozlišujeme v sobě mocenské hry, jimiž zaháníme druhé do úzkých, jen abychom sami získali na důležitosti?

Nejnebezpečnějším pokoušením je snaha využít pro sebe samého Boha. Jak jsme na tom v tomto ohledu? Dalí jsme se osálit lidmi, kteří autoritářsky a se zdánlivou neomylností vystupovali v roli guru?

Útěchou je mi vědomí, že smím tato pokoušení připustit – a to opakovaně. Ví, však také, že v žádném nejsem sám, protože Ježíš prožil tutéž zkušenost.

Anselm Grün – 50x Ježíš

Další texty v týdnu

Po: Lv 19,1-2.11-18; Mt 25,31-46

Út: Iz 55,10-11; Mt 6,7-15

St: Jon 3,1-10; Lk 11,29-32

Čt: Est 4,17n.p-r.aa-bb.gg-hh; Mt 7,7-12

Pá: Ez 18,21-28; Mt 5,20-26

So: 2Sam 7,4-5a.12-14a.16; Řím 4,13.16-18.22;

Mt 1,16.18-21.24a

Uvedené knihy je možné zakoupit na adrese www.ikarmel.cz

Prameny, odkazy

Matouš – Průvodce životem (Luxpress); Petr Karas – Boží slovo na každý den; Angelo Scarano – www.pastorace.cz; Petr Mareček – www.biblickedilo.cz;

Vydává Pastorační středisko brněnské diecéze ve spolupráci s Karmelitánským nakladatelstvím jako součást diecézního biblického programu Vezmi a čti.

Ke stažení na www.vezmiacti.cz.

1. neděle postní – cyklus A

9. března 2014

¹Ježíš byl vyveden od Ducha na poušť, aby byl pokoušen od ďábla. ²Když se postil čtyřicet dní a čtyřicet nocí, nakonec vyhladověl. ³Tu přistoupil pokoušitel a řekl mu: „Jsi-li syn Boží, řekni, ať se z těchto kamenů stanou chleby.“ ⁴On však odpověděl: „Je psáno: „Nejen z chleba žije člověk, ale z každého slova, které vychází z Božích úst.““ ⁵Potom ho ďábel vzal s sebou do Svatého města, postavil ho na vrchol chrámu ⁶a řekl mu: „Jsi-li syn Boží, vrhni se dolů. Je přece psáno: „Svým andělům dá o tobě příkaz, takže tě poneseou na rukou, abys nenarazil nohou o kámen.““ ⁷Ježíš mu odpověděl: „Také je psáno: „Nebudeš pokoušet Pána, svého Boha.““ ⁸Zase ho vzal ďábel s sebou na velmi vysokou horu, ukázal mu všechna království světa i jejich slávu a řekl mu: ⁹„To všechno ti dám, jestliže padneš a budeš se mi klanět.“ ¹⁰Tu mu Ježíš řekl: „Odejdi, satane! Neboť je psáno: „Pánu, svému Bohu, se budeš klanět a jen jemu sloužit.““ ¹¹Potom ho ďábel nechal – i přistoupili andělé a sloužili mu.

Mt 4,1-11

Úvod k meditaci

Ježíš podstupuje (jako nový Adam) boj proti ďáblovým nástrahám. Na rozdíl od prvních lidí vítězí. Dává tím jasně najevo, že spása přichází a že zlo je poraženo skrze něj. Proto je to i moje vítězství, vždyt jsem Ježíšův bratr, sestra. Bojoval i za mě. Díky za to Pane. V jaké oblasti bych se měl inspirovat Ježíšem a říct jasně ne ke zlu, ke lživému přístupu? Které skutečnosti mě nejvíce svazují, lpím na nich a potřebuji vnitřní svobodu? Kde se chovám autoritářsky, jako guru, jakoby na místě Boha samotného?

Výklad biblického textu

Kontext: Pokoušení na poušti je těsně spjato s předcházejícím úryvkem o Ježíšově křtu: spojujícím článkem je pojem *Boží Syn*. Ježíš, slavnostně Otcem prohlášen jako Boží Syn hned po křtu, třikrát se odmítá projevit jako *Syn – Mesiáš* podle falešných mesiánských představ (dvakrát ďábel předkládá svoji nabídku větou: *Jsi-li Syn Boží...*). Zároveň figuruje tento příběh z pouště jako důležitá předehra pro Ježíšovu službu. Z pokoušení na poušti pak vidíme zřetelně i Ježíšovo lidství. Dává nám také příklad pro chvíle, kdy jsme sami v pokoušení. I když někdy po prožitém pokoušení máme pocit viny, měli bychom vědět, že samo pokoušení není hřích. Hřešíme tehdy, když pokoušení podlehneme a neposlechneme Boha. Tato pravda nám v těžkých chvílích pomůže obstát a zvítězit nad pokoušením.

1) Ježíš byl vyveden od Ducha na poušť, aby byl pokoušen od ďábla: Ježíš nebyl pokoušen v chrámu nebo při křtu, ale na poušti, když byl unavený, sám a hladový – tedy nejzranitelnější. Poušť je místo zkoušky, třibení, ale i místo Boží přítomnosti, i po poušti nás vede *Duch Boží*. **3) Ať se z těchto kamenů stanou chleby:** Zlý duch svá pokoušení směřuje do tří klíčových oblastí: 1. tělesné potřeby; 2. majetek a moc; 3. pýcha. I když byl Ježíš po čtyřicetidenním půstu vysílen, přece nepoužil svou božskou moc, aby si opatřil jídlo. Na jídle není nic špatného, pro Ježíše však ještě nebyl ten správný čas, aby přijal pokrm. Vzdal se nezávislého užívání své neomezené božské moci, aby naplno prožil, jaké to je mít pouze lidské možnosti. I my můžeme být v pokoušení uspokojit zcela normální a legitimní potřeby nesprávným způsobem nebo v nevhodnou dobu.

6) Jsi-li syn Boží, vrhni se dolů. Je přece psáno: „Svým andělům dá o tobě příkaz“: Když se satan pokoušel svést Ježíše k hříchu, citoval verše z Bible. Někdo velmi přitažlivými a pád-

1. čtení:

Gn 2,7-9; 3,1-7

2. čtení:

Řím 5,12-19

Evangelium:

Mt 4,1-11

Srovnaní:

Mk 1,12-13;

Lk 4,1-13;

Žid 2,18;

Ex 34,28;

1Kor 19,8;

Dt 8,3; Neh 11,1;

Žl 91,11-12;

Dt 6,16; Dt 6,13

nými argumenty ospravedlní něco, o čem víš, že je to špatné a neměli bychom to dělat. Možná své názory dokonce *podloží* i texty z Bible, které na první pohled jako by jejich postoj potvrzovaly.

7 Ježíš mu odpověděl: „Také je psáno: ‚Nebudeš pokoušet Pána, svého Boha.‘“: Ježíš konstruje také citací z Božího slova (Dt 6,16), ale zde je to slovo ve správném kontextu, bez manipulace, kterou používá satan.

8 Zase ho vzal ďábel s sebou na velmi vysokou horu, ukázal mu všechna království:

Zajímavým srovnáním je situace, kdy Mojžíš před svou smrtí vystoupil na vrchol hory Nebo a odtamtud nepohlédl pouze na zaslíbenou zem, ale všemi směry (Dt 3,27): rabíni to symbolicky vysvětlili jako pohled na celý svět. V této souvislosti Mojžíš varuje lid, aby nepodlehli bohatství Kanaanu (Dt 8,10-14). Druhotně je hora také místem setkání s Hospodinem, nebo naopak *idolatrie* – klanění se modlám (Dt 12,2). A o to jde v tomto pokušení: podlehnout satanovi, nebo osvědčit věrnost Hospodinu.

9 To všechno ti dám, jestliže padneš a budeš se mi klanět: V tomto posledním pokušení máme klíč k pochopení podstaty všech pokušení: tak jako v příběhu z Geneze (3,1-7: viz první čtení), jde vždy o volbu mezi vůlí nepřítelů, nebo Boha, což implicitně zahrnuje podřízení se prvnímu či druhému. Ďábel se chce postavit na místo Boha.

10 Odejdi, satane!: Ježíš používá příznačné oslovení: satane, tj. nepříteli (to je význam příslušného aramejského slova). Na první pohled se ďábel snaží vystupovat jako přítel (nabízí laciná řešení, jakoby *přichází na pomoc v nouzi*), ale ve skutečnosti je nepřítelem, který odvádí od Boha, od skutečného života.

11 Přistoupili andělé a sloužili mu: Andělé přichází nejen sloužit Ježíšovi, ale také potvrdit a vyzdvihnout jeho vítězství jako věrného Syna (srv. Žid 1,6). Tento verš tak symbolicky podtrhuje identitu Syna Božího.

K tématu

„Chtěl bych, prosím, požádat všechny, kdo zaujímají zodpovědná místa na ekonomickém, politickém a sociálním poli, všechny muže a ženy dobré vůle: budme ochránci stvoření, Božího plánu vepsaného do přírody, strážci bližních, životního prostředí; nedovolujme znamením zkázy a smrti, aby provázela putování tohoto našeho světa! Avšak abychom mohli *chránit*, musíme také pečovat sami o sebe! Chránit tedy znamená bdít nad svými city, nad svým srdcem, protože právě odtamtud vycházejí dobré a zlé úmysly: ty, které budují, i ty, které ničí! Nesmíme mít strach před dobrotou, ba ani před něhou!“

Papež František – Homilie při inaugurační mši sv., nám. Sv. Petra, 19. 3. 2013

(...) Protože má František osobní kouzlo a je mužem, který je sympatický svou spontaneitou a laskavostí, snáze od něj snese čtenář jádrná vyjádření, která provokují ke změně životních postojů. Mladým lidem radil: „Odkud začít? Koho se ptát, s čím začít? Jednou se kdosi ptal Matky Terezy z Kalkaty, co by se mělo v církvi změnit, a ona odpověděla: ty a já! Byla to rozhodná žena. Věděla, odkud začít. I já si dnes přivlastňuji slova Matky Terezy a říkám ti: Začneme? Odkud? Od tebe a ode mne. Ať se tedy každý znovu v tichu zeptá: Mám-li začít od sebe, odkud začnu? A každý ať otevře svoje srdce, aby mu Ježíš řekl, odkud začít.“

Papež František – Prosím o přátelský dialog

Pokora a láska

Pýcha od sebe lidi izoluje. Pyšný člověk si namlouvá, že mu není rovného a že je jedinečný. Pohrdá druhými a odmítá nechat se jimi obdarovat. Pýcha nepřipouští jakoukoli formu důvěry v někoho jiného. C. G. Jung vidí příčinu izolování se od okolí v inflaci, kdy se člověk identifikuje s něčím vyšším a přitom potlačuje své stinné stránky. Ten, kdo je příliš pyšný na to, než aby dokázal před sebou samým i před druhými přiznat své slabé stránky, odmítá otevřít určitou část sebe samého lidskému společenství, čímž se z něj sám vylučuje.

Zdá se, že když se člověk snaží skrývat své pocity méněcennosti nebo žije výlučně svým komplexem méněcennosti, jde o přirozený hřích. Zdá se, že existuje určitý druh svědomí lidstva,

kteří citelně potrestá každého, kdo se v touze po sebezachování a sebepotvrzení někdy nějak nevzdá pýchy na vlastní ctnosti a kdo nevyzná, že je člověkem chybujícím. Pokud tak neučiní, bude ho od živoucího pocitu, že je – stejně jako ostatní lidé – člověk, dělit neprostoplná hradba.

Pyšný člověk pohrdá ostatními, zatímco pokorný si jich váží a pokládá je za důležitější, nežli je on sám. Úcta ke druhému člověku, uctivé uznání tajemství, jímž je druhý člověk, je podmínkou skutečné lásky. Pokora proto dává člověku schopnost skutečně milovat druhé. Kassian říká, že jenom lidé pokorní dokázali prokazovat lásku, kterou od nich Ježíš požadoval (srov. Jan 13,34n).

Milovat mohou pouze toho člověka, kterého přijímám. Skutečně přijmout druhého se nám ale podaří jedině v pokoře. V pokoře vidím toho druhého jako Božího tvora, Bohem milovaného a Bohem stvořeného jakožto dobrého a cenného. V pokoře rozpoznávám v druhém člověku dobré jádro a věřím v něho, zatímco v pýše slídím po jeho chybách, abych se tak sám mohl pokládat za lepšího. Pyšný člověk se nedokáže dívat na druhé bez výhrad a bez předsudků. Při svém pozorování se vždycky nějak srovnává s druhými. Pokora ale nesrovnává. V pokoře si člověk uvědomuje,

že sám je hříšník, a že ho Bůh přesto miluje. Proto také nemá potřebu srovnávat se. Vždyť přece Boží láska není závislá na jeho ctnostech, protože je to ryzí dar.

Srovnávání vyrůstá ze strachu, že budu méně hodnotný, a tím i méně uznávaný a milovaný. Když starí mnišští otcové neustále opakují, že si váží druhých lidí více nežli sebe, pak se u slůvka „více“ nejedná o srovnávání s druhým člověkem, nýbrž o schopnost vidět v druhém dobro a zároveň si být plně vědom vlastní hříšnosti. Pokorný člověk nesrovnává, kdo hřešil více a kdo méně, ale protože si je vědom svých hříchů, váží si druhého člověka. Zkušenost vlastní hříšnosti ho vede k tomu, že si už předem více váží druhého člověka. V této úctě ho vidí vždycky jako milovaného Božího tvora.

Pokora nás chrání před pokušením, abychom nemilovali druhé povýšeně. Často se ocitáme v nebezpečí, že budeme pokládat za svůj ideál příkaz milovat druhé proto, že potřebují naši lásku. Nevědomky se tak ale považujeme za lepší než oni: vždyť dokážeme milovat ty ubohé bližní, dokážeme je zahrnovat láskou. A tak, aniž bychom chtěli, dělíme sebe a ty, které milujeme, do dvou rozdílných kategorií, které navzájem posuzujeme. Pokorný člověk ale druhého neposuzuje, nýbrž si ho váží.

Anselm Grün – Pokora a zakoušení Boha

Tři ze čtyř evangelistů nám podávají zprávu o tom, že byl Pán pokoušen. Marek velice stručně poznamenává, že po křtu v Jordánu vyvedl Duch svatý Ježíše na poušť a satan ho tam pokoušel. Matouš a Lukáš popisují tři archetypální pokušení, jež ohrožují také náš proces utváření osobnosti. Je na nich zřetelně vidět, že Ježíš poznal ohrožení, do kterého jej uváděla jeho úloha potulného kazatele. Každého úkolu lze zneužít. V čím vyšším postavení se člověk ve své spiritualitě a úkolu ocitne, tím hlouběji může klesnout. Čím je kdo oblíbenější, tím více mu hrozí, že ho jeho fanouškové pohltnou, a zabrání mu tak žít podle toho, co vnímá v hloubi svého nitra. Ježíš dopodrobna prozkoumal rizika svého poslání – dopřál si k tomu čtyřicet dní. Byl to čas zápasu, v němž uzrál, a po jeho skončení byl schopen čelit svému úkolu, aniž by jej zkrslil egoistickými záměry.

První pokušení se přihlásí o slovo v okamžiku, kdy Kristus po čtyřicetidenním postu vyhladověl. Ďábel mu řekl: *Jsi-li Syn Boží, řekni tomuto kameni, ať je z něho chléb* (Lk 4,3). Takové pokušení svádí člověka ke konzumaci všeho, co se namane: všechno má sloužit jedině k utišení mého hladu. Nepomáhám druhým proto, že jsou pro mne důležití, ale proto, že si přeji jejich náklonnost. Hodně dávám, protože hodně potřebuji. Někteří lidé proměňují všechny kameny v chleby. Proměňují svou práci, úspěchy, majetek i lidi ve svém okolí v uznání, slávu, sex nebo lásku jen proto, aby tak nasytili své potřeby. Ježíš ale tomuto pokušení nepodlehne. Nevyužívá druhých pro sebe, ale prokazuje jim svou náklonnost, protože je to k jejich prospěchu. Překonává pokušení tím, že poukáže k jiné potravě: „*Člověk nebude žít jenom chlebem*“ (Lk 4,4). Žije z Boha a z jeho slova. Mám-li svůj základ v Bohu, mohu mnoho dávat, aniž bych mnoho žádal. Mohu dávat, protože mám – tryská ve mně Boží pramen.

Jako druhé pokušení uvádí Lukáš moc: *Tebe dám všechnu moc i slávu těch království, poněvadž mně je dána, a komu chce, tomu ji dám: Budeš-li se mi klanět, bude to všechno tvé* (Lk 4,6n). Jde o zásadní